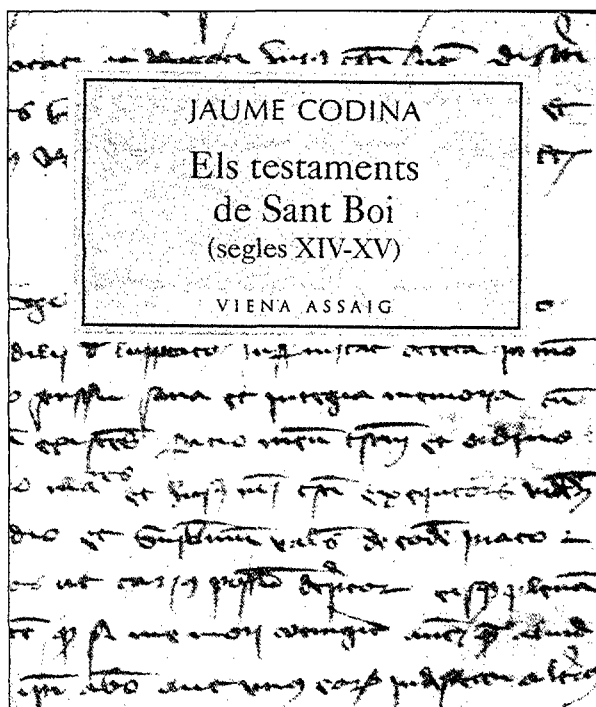

Jaume CODINA

ELS TESTAMENTS DE SANT BOI (SEGLES XIV-XV)

Viena Assaig. Barcelona/Sant Boi, 2003

F. XABIER GUAL I REMÍREZ

Jaume Codina torna a recórrer a la mort per aprofundir en el coneixement de la vida quotidiana dels avantpassats que habitaren la vila i terme de Sant Boi al llarg del període baixmedieval.

La base documental emprada per a la realització d'aquest estudi és la sèrie *Testaments* de l'arxiu parroquial de Sant Boi, formada per 1.119 documents complets i l'escreix d'una colla de fragments, tots ells corresponents al període 1371-1500.¹ Es justifica l'ús d'aquesta documentació notarial com a font molt important i significativa de la història, perquè de manera inequívoca dona fe de molts aspectes de la societat de l'època –la composició familiar, la duració de la vida humana, el grau de formació humana i religiosa de la gent o la posició econòmica i l'estatus social del testador, entre d'altres–. Tanmateix, els tes-

taments no parlen només de la transmissió de la propietat, sinó també de la cultura material i la relació de les persones amb els objectes, mentre que, d'altra banda, per a la història de les mentalitats, el seu valor rau en l'allau d'informació sobre la visió de la vida i la pròpia mort que expressa el testador en allò que podem anomenar *testament espiritual*, aquella part del document que conté les disposicions religioses de l'atorgant.

Amb un tarannà clarament didàctic, l'autor transcriu cadascun dels testaments recollits i els presenta amb la informació significativa degudament ordenada. La mateixa estructura del document marca el fil conductor de la font: el protocol inicial, que inclou una fórmula religiosa en clau d'invocació;² una introducció, que presenta el testador i les causes que el motiven a testar,³ i l'elecció de les persones que hauran de garantir les seves prescripcions –marmessors–. La segona part són les disposicions pròpiament dites: es defineix el ritual funerari, s'escull cementiri i sepultura, es fixen les caritats i les honres fúnebres per l'ànima del finat,⁴ es deixa organitzat el *convit d'amichs*, es prescriu l'usdefruit i es distribueix el llegat entre els hereus. Finalment, un protocol darrer estableix la data i el lloc on s'ha redactat el document i relaciona els testimonis que firmaran. Ocasionalment, hi poden aparèixer, annexats, memorials dels deutes acumulats o codicils que modifiquin alguna de les clàusules fixades amb anterioritat.

Tot plegat, a partir del contingut dels testaments i dels inventaris *post mortem*,⁵ Jaume Codina coadjuva a fer llum sobre la foscor que representa el desconeixement

² Els testaments comencen encomanant-se a Déu, la qual cosa ens ensenya el profund sentiment religiós que omplia la vida quotidiana de tothom.

³ En general, la por a morir per malaltia o per partença a la guerra.

⁴ "Deixes per l'ànima".

⁵ Els hereus o els marmessors ordenaven prendre inventari dels béns del difunt davant l'existència de fills menors, per tal de garantir el patrimoni dels orfes, o bé per ser subhastats públicament i pagar els deutes contrets pel finat.

Ressenyes

¹ Cronològicament, representa una de les sèries més antigues d'Europa

de la societat baixmedieval santboiana. Ho fa, però, amb gasiveria, amb la intenció –no gens estranya– que altres historiadors o erudits aprofundeixin en el coneixement dels fets i constatin o contrastin allò que la font evidencia. En aquest sentit, el lector arriba a ser conscient, entre altres coses, que un mestre de cases guanyava 2 sous diaris l'any 1439, que el preu del blat al llarg de la segona meitat del segle XV es va mantenir a l'entorn de 15 sous la quartera, que la figura del fill gran com a hereu solament es donà en un 52% dels testaments, que la dona tenia un paper important i capdavanter en la societat, justificat per l'abundància d'usdefruits, o que la presència d'esclaus i esclaves no era gens inhabitual dins de la societat santboiana, si més no fins al 1530. També, es pot conèixer com eren els habitatges i tot el que podia haver-hi dins d'una casa: tipus de llits diferents, flasades, tovalloles, cortines o altres peces de roba. Per defecte, donada l'absència de calçat o d'estris de menjar, com culleres o forquilles, es dedueix que la gent caminava descalça i que menjava amb els dits.

Totes aquestes informacions, i d'altres, s'extreuen de l'anàlisi dels testaments, documents notariais voluntaris, que esdevingueren en l'època baixmedieval un veritable retrat social de la vila, ja que gairebé tothom anava a cal notari a fer testament, no així a l'edat moderna, en què només els rics deixaven explícites les últimes voluntats.